

III. ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

УДК 343.81

DOI 10.32755/sjcriminal.2023.01.052

Богатирьов І. Г.,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,

м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0003-4001-7256;

Богатирьова О. І.,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
заступниця начальника відділу документального забезпечення
управління правового забезпечення

Департаменту організаційно-контрольної діяльності,
правового та аналітичного забезпечення,

Офіс Генерального прокурора,

м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-4630-4408

СУСПІЛЬНО КОРИСНА ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ

*У статті розглянуто суспільно корисну працю засуджених у місцях не-
свободи як засіб виправлення і ресоціалізації та доведено, що вона є актуаль-
ною проблемою кримінально-виконавчого права і наукового пошуку вітчизня-
них учених пенітенціарного спрямування. Зазначено, що залучення засуджених
до суспільно корисної праці передусім є намаганням адміністрації виправних
колоній усіх рівнів безпеки створити сприятливі умови зайнятості засудже-
них під час відбування кримінального покарання, своєчасного погашення забор-
гованості перед жертвою злочину згідно з виконавчим листом; створити на-
лежні умови матеріально-побутового забезпечення, підготовки засудженого
до реінтеграції в суспільство після відбування покарання. Окреслено чинники,
які впливають на суспільно корисну працю засуджених у місцях несповоди.
Зважаючи на отримані під час наукового дослідження результати, доведено,
що суспільно корисна праця засуджених у місцях несповоди є дієвим засобом
виправлення і ресоціалізації засуджених.*

Ключові слова: суспільно корисна праця, засуджені, персонал, місця несвободи, покарання, виправлення, ресоціалізація, матеріально-побутове забезпечення.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування кримінально-виконавчої системи України та її трансформації в пенітенціарну систему особливого значення набуває розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження організаційного плану її реалізації у 2022–2024 роках [1].

Завдяки виконанню цієї стратегії Міністерство юстиції України як правонаступник Державної пенітенціарної служби України (2016 р.) щодня проводить моніторинг і оцінку засобів виправлення та ресоціалізації засуджених у місцях несвободи. Цілком очевидно, що перед вітчизняними вченими, особливо пенітенціарного спрямування, постає завдання розглянути в науковому доробку питання про роль суспільно корисної праці у виправленні і ресоціалізації засуджених у місцях несвободи.

Варто зазначити, що серед основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробація, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив – ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу (далі – КВК) України [2].

У цій статті мова йде про суспільно корисну працю засуджених у місцях несвободи, оскільки саме така діяльність відіграє важливу роль у житті засуджених під час відбування кримінального покарання, створює певні передумови отримати нові навички роботи та можливість засудженому умовно-достроково звільнитися від відбування кримінального покарання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем виправлення і ресоціалізації присвятили свої праці такі науковці, як: Л. В. Багрій-Шахматов, В. А. Бадира, О. І. Бажанов, І. Г. Богатирьов, М. Я. Гуцуляк, Т. А. Денисова, О. М. Джу́жа, А. В. Кирилюк, В. В. Коваленко, О. Г. Колб, В. О. Корчинський, О. М. Неживець, В. О. Меркулова, О. І. Осауленко, Л. І. Олефір, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, М. С. Пузирьов, С. Я. Фаренюк, С. В. Царюк, О. О. Шкута, І. С. Яковець та ін.

Зазначені вчені здійснили вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми, проте нині дискусійною залишається проблема реалізації права засудженого в місцях несвободи на оплачувану працю згідно із законодавством про працю, в тому числі стосовно умов праці.

Особливої значимості дослідженню теми цієї статті додає постійна наукова дискусія серед вітчизняних учених та практиків кримінально-виконавчої системи України: про визнання суспільно корисної праці як права засуджених (ст. 8 КВК України); участь засудженого у суспільно корисній праці при умовно-достроковому звільненні від відбування покарання (ст. 81 КК України); чи можна вважати суспільно корисну працю в місцях несвободи примусовою.

Формулювання мети. Метою цієї статті є дослідження суспільно корисної праці як одного із засобів виправлення і ресоціалізації засуджених у місцях несвободи.

Виклад основного матеріалу. Варто наголосити, що суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи передбачає багато чинників, зокрема:

– кількість кримінально-виконавчих установ ДКВС України, що мають власне виробництво;

– потужність виробничих установ, де працевлаштовані засуджені, і умови праці на виробництві;

– дотримання в місцях несвободи правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, встановлених законодавством про працю;

– чи входить ця кількість осіб до числа тих, кого залучає адміністрація установи виконання покарань до робіт з благоустрою житлових та виробничих зон місць несвободи, прилеглих територій та з поліпшення житлово-побутових умов засуджених, оскільки згідно з частиною п'ятою статті 118 КВК України такі засуджені залучаються без оплати праці, як правило, в порядку черговості, в неробочий час і не більше як на дві години на день;

– чи організовується для засуджених навчання найбільш поширених професій, які є актуальними у суспільстві та мають великий попит (наприклад, слюсар, сантехнік, спеціаліст з обробки деревини або металу тощо).

Зрозуміло, що на всі питання у цій статті відповісти неможливо, але те, що суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи є актуальною проблемою наукового пошуку серед вітчизняних учених пенітенціарного спрямування та практичних працівників кримінально-виконавчих установ ДКВС України, не викликає сумніву.

Варто також зазначити, що залучення засуджених до суспільно корисної праці передусім є намаганням адміністрації кримінально-виконавчих установ усіх рівнів безпеки створити сприятливі умови зайнятості засуджених під час відбування кримінального покарання, своєчасного погашення заборгованості перед жертвою злочину згідно з виконавчим листом, підготовки засудженого до реінтеграції після відбування покарання в суспільство.

Отже, правильне розуміння суспільно корисної праці як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених у місцях несвободи має важливе теоретичне і практичне значення. Оскільки саме суспільно корисна праця в місцях несвободи, де засуджений відбуває основний вид покарання за вчинене кримінальне правопорушення (злочин), відкриває йому можливість у поєднанні з іншими засобами виправлення і ресоціалізації досягти економічної, соціальної та оздоровчої мети. Саме така мета, на думку вітчизняних учених, полягає в тому, що:

– по-перше, суспільно корисна праця є складовою загальної праці, що створює матеріальні цінності – засуджені працюють на себе та зрештою і на суспільство;

– по-друге, суспільно корисна праця створює умови набуття трудової кваліфікації і надає можливість засудженому отримати необхідну підготовку до нормального самостійного життя після звільнення;

– по-третє, суспільно корисна праця сприяє підтриманню нормального фізичного стану людини, а бездіяльність не тільки фізично її калічить, а й призводить до моральної деградації та психологічного дискомфорту [3, с. 460].

До речі, проведене науковою школою «Інтелект» опитування персоналу місць несвободи виправних колоній мінімального і середнього рівнів безпеки, які проходять службу на різних посадах (начальник відділення соціально-психологічної служби,

оперуповноважений, інспектор відділу охорони, інспектор відділу нагляду і безпеки, психолог, начальник відділу нагляду і безпеки), показало, що серед найефективніших засобів виправлення і ресоціалізації засуджених є режим – 52 % та суспільно корисна праця – 35 %.

Зупинимося детальніше на реалізації засудженими в місцях несвободи суспільно корисної праці. Оскільки законодавче закріплення суспільно корисної праці детально регламентоване главою 18 КВК України, його можна вважати потужним фактором, що здійснює вплив на формування особистості засудженого, як у принципі і будь-якої людини.

Необхідно зазначити, що серед вітчизняних учених існує усталена думка про те, що суспільно корисна праця для засуджених є примусовою. Зокрема, О. М. Джужа, В. О. Корчинський, С. Я. Фаренюк вважають, що праця в установах виконання покарань не є каральною, а в економічному змісті примусовою [4, с. 69]. З такою думкою варто не погодитися, оскільки в соціально-економічному аспекті засуджений є працівником, який, маючи певні обмеження судом, за своїм змістом і суттю мало чим відрізняється від працівника за межами місць несвободи.

Тому, з одного боку, більшість правників розуміють, що примусова праця засуджених у місцях несвободи заборонена Конституцією України. Так, у ч. 2 ст. 43 передбачено, що використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [5]. З іншого боку, все-таки відстоюють позицію, що засуджений у місцях несвободи позбавлений права вибору праці, оскільки ст. 8 КВК України закріпила його право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Законодавство про працю поширюється на засуджених у частині, що стосується умов праці, а не на вибір праці.

На нашу думку, про примусовість суспільно корисної праці в місцях несвободи вітчизняні вчені говорять, посилаючись на вирок суду щодо засудженого, який відбуває покарання, а також на ч. 2 ст. 118 КВК України, де вказано, що засуджені до позбав-

лення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості.

Поряд з цим, враховуючи об'єктивні властивості праці, законодавець справедливо розглядає її як один з основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених. Вітчизняна вчена О. М. Неживець підкреслює, що засуджені залучаються до суспільно корисної праці з урахуванням наявних у місцях несвободи виробничих потужностей, зважаючи при цьому на стать, вік, працездатність, здоров'я і спеціальність, як це прописано в чинному законодавстві [6, с. 505].

З такою позицією вченої варто погодитися, оскільки залучення засуджених до праці врегульовано нормами чинного законодавства і позитивно зарекомендувало себе в багатьох інших країнах. У США, Великій Британії, Франції, Німеччині та Японії засуджені залучаються до праці за межами або у виправній колонії залежно від її режиму, тяжкості вчиненого злочину, своєї поведінки. При цьому праця засуджених відбувається на платній основі. Також організовується навчання найбільш поширених професій [7, с. 62].

Ми поділяємо позицію М. Ю. Кутєпова про те, що суспільно корисна праця є потужним чинником, який впливає на формування особистості засудженого, зокрема праця певною мірою сприяє психоемоційному розвантаженню й відвертає від нав'язливих думок, до того ж швидше минає час. Сумлінне ставлення до праці надає можливість заслужити умовно-дострокове звільнення або отримати інші передбачені законом пільги, здобути корисні навички тощо [8, с. 324].

Варто зазначити, що Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 року № 1186-VII значно змінив правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі, у питаннях залучення їх до праці. Зокрема, було внесено такі зміни: «35) у частині першій статті 118: слова «повинні працювати» замінити словами «мають право працювати»; слова «залучаються до праці» замінити словами «залучаються до оплачуваної праці»; доповнити

абзацом третім такого змісту: «Праця засуджених регламентується Кодексом законів про працю України», тобто з моменту набрання цим законом чинності обов'язок працювати для засуджених до позбавлення волі став їхнім правом. Викладене обумовлює ще один бік питання – роль праці в досягненні мети кримінального покарання [9].

Ми також поділяємо думку вітчизняного вченого С. О. Стефанова про те, що одним із принципів трудової зайнятості засуджених є «облік особистісних особливостей засуджених і необхідність застосування індивідуального і диференційованого підходу в залученні до суспільно корисної праці в процесі використання основних засобів виправлення» [10, с. 79].

У період залучення засуджених до суспільно корисної праці слід приділяти особливу увагу тим, у кого є виконавчі листи, і вони не бажають виконувати роботу, ба більше – припускаються порушень трудової дисципліни. Зрозуміло, що такі засуджені звертають увагу на той факт, що законодавець працю в місцях несвободи визнає правом, а не обов'язком. У такому випадку адміністрація установи виконання покарань має попередити засудженого про те, що саме суспільно корисна праця є одним із стимулів отримати засудженому умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

До речі, згідно з нашим дослідженням відмова засудженого від суспільно корисної праці має прямий стосунок і до рівня безпеки засуджених, зокрема нами встановлено, що кількість відмов від суспільно корисної праці у виправних колоніях мінімального рівня безпеки набагато менша, ніж серед засуджених, які відбувають покарання в колоніях середнього рівня безпеки.

В іншому випадку суд не застосує статтю 81 КК України, і засуджений буде вимушений відбувати увесь строк призначеного судом кримінального покарання. Варто також зазначити, що, за дослідженням А. Х. Степанюка, на практиці трапляються випадки, коли засудженим дають явно безглузді трудові завдання з однією лише метою – зайняти їх чимось. Виконання таких завдань викликає стійку огиду до праці у засуджених, з усіма очевидними шкідливими наслідками. Україн важливо знайти у цій сфері компроміс між бажаннями засуджених, їх розвитком у професійній сфері та діями адміністрації, що, як правило, нині

не зацікавлена, на жаль, у розширенні трудових можливостей утримуваних осіб [11, с. 112].

Цей феномен можна пояснити тим, що засуджені у виправних колоніях мінімального рівня безпеки мають менший ступінь правообмежень, тому характеризуються значно кращими показниками їхньої трудової діяльності. Крім цього, ставлення засуджених до праці свідчить у цілому про успішність функціонування інституту зміни умов тримання засуджених до позбавлення волі та позитивне стимулювання адміністрацією кримінально-виконавчих установ ДКВС України засуджених до суспільно корисної праці у виді певного заохочення.

У випадку негативного ставлення засуджених до суспільно корисної праці адміністрація кримінально-виконавчих установ ДКВС України розглядає це як порушення режиму. З цього приводу в пенітенціарній науці існують різні точки зору. Не вдаючись у дискусію, варто зауважити, що відмова засудженого від суспільно корисної праці в місцях несвободи не може розглядатися як порушення вимог режиму. Наша позиція ґрунтується не тільки на нормах кримінально-виконавчого законодавства України, а й на особистісних чинниках, серед яких:

- закріплення у статті 8 КВК України права, а не обов'язку працювати в місцях несвободи;
- відсутність виробничих можливостей кримінально-виконавчих установ працювати за спеціальністю засудженому;
- високий ступінь кримінальної зараженості засуджених, який зобов'язує їх не працювати в місцях несвободи;
- наявність впливу злочинної субкультури на засуджених тощо.

Варто також зазначити, що згідно з ч. 2 ст. 9 КВК України засуджений зобов'язаний виконувати встановлені законодавством вимоги адміністрації органів і установ виконання покарань, уповноваженого органу з питань пробації, а тому невиконання ним обов'язків тягне за собою встановлену законом відповідальність. Саме проведений нами аналіз норм КВК України дає підстави стверджувати, що така відповідальність проявляється у накладенні на засуджених заходів стягнення, оскільки формальною підставою застосування є порушення ними встановленого порядку відбування покарання.

Також заслуговує на увагу в контексті змісту статті проблема впливу на суспільно корисну працю матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. Ми поділяємо позицію І. М. Брошка стосовно того, що матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі не лише входить до структури порядку і умов відбування засудженими кримінального покарання у виді позбавлення волі, воно також є частиною захисту прав і свобод засуджених, оскільки порушення адміністрацією установи виконання покарань (залежно від рівня безпеки) житлово-побутових та санітарних вимог законодавства викликають у засуджених та їхніх рідних регулярні скарги до Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства юстиції України та суду [12, с. 112].

До того ж участь засуджених у суспільно корисній праці вирішує питання повернення засудженим за виконавчими листами шкоди, завданої вчиненим кримінальним правопорушенням, використання коштів для допомоги рідним, зокрема дружині, дітям у навчанні, придбання харчів у магазинах колонії, накопичування коштів для реінтеграції з місць несвободи у суспільство тощо.

Висновок. Отже, зважаючи на отримані під час наукового дослідження результати, можна зробити такі висновки:

1) суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи певною мірою сприяє психоемоційному розвантаженню засуджених, відволікає їх від різних думок і конфліктів та сприяє виправленню і ресоціалізації;

2) сумлінне ставлення засуджених у місцях несвободи до суспільно корисної праці за умови виконання інших засобів виправлення і ресоціалізації надає можливість засудженому скористатися правом на умовно-дострокове звільнення;

3) суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи створює всі умови отримання корисних навичок, які позитивно можуть вплинути на подальшу працю засудженого після звільнення з місць несвободи;

4) суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи є надійним засобом їх виправлення і ресоціалізації;

5) суспільно корисна праця засуджених у місцях несвободи суттєво впливає на їхнє матеріально-побутове забезпечення.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.04.2023).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верхов. Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.
3. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посібник / за ред. проф. А. Х. Степанюка. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с.
4. Джужа О. М., Богатирьов І. Г., Колб О. Г. та ін. Кримінально-виконавче право України : підручник / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. М. Джужи. Київ : Атіка, 2010. 752 с.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Неживець О. М. Роль суспільно корисної праці у виправленні і ресоціалізації засуджених. *Державна пенітенціарна служба України: історія, сьогодення та перспективи розвитку у світлі міжнародних стандартів та Концепції Державної кримінально-виконавчої служби* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 берез. 2013 р.) Київ : ДПТС України, 2013. С. 505–507.
7. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 509 с.
8. Кутєпов М. Ю. Праця засуджених як шлях до ресоціалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 322–325.
9. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів : Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 23. Ст. 869.
10. Стефанов С. О. Організаційно-правові проблеми трудової зайнятості засуджених у місцях позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2002. 191 с.
11. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі : монографія / за заг. ред. проф. А. Х. Степанюка. Харків : Кроссрулд, 2011. 299 с.
12. Брошко І. М. Методологія дослідження кримінально-виконавчих заasad матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство : електронне наукове видання*. 2021. № 4. С. 260–265.

Bohatyrov I.,

Doctor of Sciences (Law), Professor,
Honored Worker of Science and Technology of Ukraine,
Professor of the Department of Criminal-Legal
and Administrative-Legal Disciplines
Academician Stepan Demianchuk International University
of Economics and Humanities
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4001-7256;

Bogatyreva O.,

Doctor of Sciences (Law), Senior Researcher,
Deputy Head of the Department
of Documentary Support Administration of Legal Support
of the Department of Organizational and Control Activities,
Legal and Analytical Support
Office of the Prosecutor's General
Kyiv, Ukraine
ORCID:0000-0003-4630-4408

COMMUNITY WORK OF CONVICTS IN PLACES OF UNFREEDOM AS A MEASURE OF CORRECTION AND RESOCIALIZATION

This article is about the socially useful work of convicts in places of deprivation of liberty, since this tool plays an important role in the lives of convicts while serving a criminal sentence, it creates certain prerequisites to acquire new work skills and the opportunity for a convict to be paroled from serving a criminal sentence.

This article acquires special significance in connection with the ongoing scientific discussion among domestic scientists and practitioners of the penal enforcement system of Ukraine: on the recognition of community service as a right of convicts (Article 8 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine); the convict's participation in socially useful work upon conditionally early release from serving a sentence (Article 81 of the Criminal Code of Ukraine); whether it is possible to consider socially beneficial labor in places of deprivation of liberty as forced.

The article emphasizes that the socially beneficial work of convicts in places of deprivation of liberty involves many factors, in particular: how many penal institutions of the State Security Service of Ukraine have their own production; what is the capacity of production facilities where convicts are employed, and what are the working conditions at the factory; whether the rules of labor protection, safety techniques and industrial sanitation, established by the labor legislation, are observed in the places of detention; whether this

number of persons is included among those who are involved by the administration of the institution of execution of punishments to work on the improvement of residential and industrial areas of places of detention, adjacent territories and to improve the living and living conditions of convicts, since according to the fifth part of Article 118 of the Criminal Code of Ukraine, such convicts are involved without payment work, as a rule, on a first-come, first-served basis, during non-working hours and for no more than two hours a day; is the training of convicts organized for the most widespread professions that are relevant in society and are in high demand (for example, locksmith, plumber, specialist in wood or metal, etc.).

It has been proved that the socially beneficial work of convicts in places of deprivation of liberty is an urgent problem of scientific research, domestic scientists of the penitentiary field and practical workers of criminal-executive institutions of the State Security Service of Ukraine. It is noted that the involvement of convicts in community service is primarily an attempt by the administration of penal institutions of all security levels to create favorable conditions: employment of convicts while serving a criminal sentence; timely repayment of the debt owed to the victim of the crime according to the writ of execution; preparation of the convict for reintegration into society after serving the sentence.

Based on the results obtained in the course of the scientific research, the following conclusions were made: socially useful work of convicts in places of deprivation of liberty to a certain extent contributes to the psycho-emotional relief of convicts, distracts them from different opinions and conflicts and contributes to correction and resocialization; the conscientious attitude of convicts in places of deprivation of liberty to socially useful work, subject to the fulfillment of other means of correction and resocialization, gives the convict the opportunity to exercise the right to parole; socially useful work of convicts in places of imprisonment creates all the conditions for obtaining useful skills that can positively affect the further work of the convict after release from prisons; socially useful work of convicts in places of deprivation of liberty is a reliable means of their correction and resocialization.

Key words: *community service, convicts, personnel, places of imprisonment, punishment, correction, resocialization, material support.*

References

1. Ukraine (2022), On the approval of the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and the approval of the operational plan for its implementation in 2022–2024 : order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (accessed 25 April 2023).

2. Ukraine (2003), Criminal Executive Code of Ukraine : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

3. Hel, A. P., Semakov, H. S. and Yakovets, I. S. (2008), Criminal law of Ukraine, Yurinkom Inter, Kyiv.

4. Dzhuzha, O. M., Bohatyrov, I. H. and Kolb, O. H. (2010), Criminal and executive law of Ukraine, Atika, Kyiv.

5. Ukraine (1996), Constitution of Ukraine: Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

6. Nezhyvets, O. M. (2013), "The role of community service in the correction and resocialization of convicts", *State Penitentiary Service of Ukraine: history, present and prospects of development in the light of international standards and the Concept of the State Criminal and Executive Service* : materials of the international scientific and practical conference, Kyiv, pp. 505–507.

7. Kolb, O. H. (2007), Penal institution as a subject of crime prevention : Doctor of Sciences (Law) thesis, Kyiv.

8. Kutieпов, M. Yu. (2020), "Work of Convicts as a Way to Resocialization", *Legal Scientific Electronic Journal*, No. 7, pp. 322–325.

9. Ukraine (2014), On Amendments to the Criminal Enforcement Code of Ukraine on Adapting the Legal Status of the Convicted to European Standards : Law of Ukraine.

10. Stefanov, S. O. (2002), Organizational and legal problems of labor employment of convicts in places of deprivation of liberty : PhD in Law thesis, Odesa.

11. Stepaniuk, A. Kh. (2011), Means of correction and resocialization of those sentenced to imprisonment, Crossroad, Kharkiv.

12. Broshko, I. M. (2021), Methodology of the study of the criminal-executive principles of material and household support of those sentenced to deprivation of liberty in Ukraine, *Electronic scientific publication "Analytical and Comparative Legal Science"*, No. 4, pp. 260–265.